

УДК 821.161.2-32.09"19/20"

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-32>

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МІСТИЧНОЇ ПРОЗИ

PECULIARITIES OF POETICS OF UKRAINIAN MYSTICAL PROSE

Починок Л. І.,***orcid.org/0000-0002-4786-8398****кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри історії української літератури та компаративістики
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка***Компанієць В. О.,*****orcid.org/0009-0000-0238-4026****здобувачка магістерського ступеня вищої освіти**Навчально-наукового інституту української філології та журналістики
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

Стаття присвячена дослідженню основних особливостей поетики української містичної прози. Це дозволяє не лише зрозуміти художні прийоми українських авторів містичної белетристики, але й глибше розкрити культурно-історичні, філософські та психологічні аспекти творів. Детальний аналіз цього питання допоможе заповнити прогалини у літературознавчій науці щодо специфіки української містики у прозі. Саме тому проблема дослідження особливостей поетики української містичної прози досі залишається актуальною для сучасного українського літературознавства. Основна мета дослідження – окреслити характерні жанрово-стильові риси української містичної белетристики, визначити художні прийоми, специфіку та функції містичних елементів. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: визначити основні теоретичні поняття – містика, символіка, архетипи; окреслити історичні витоки та традиції розвитку містичної прози в українській літературі; осмислити архетипи та символи, які є ключовими для української містичної прози; з'ясувати, як архетипи і символи відображають культурні та духовні цінності українського народу. У процесі виконання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний метод – аналіз та осмислення наукових праць, присвячених темі містики в художній літературі, з метою систематизації та узагальнення знань; культурно-історичний метод – окреслення історичного та культурного контексту написання містичної прози; психоаналітичний метод – застосування концепцій психології для аналізу символіки, архетипів та містичних мотивів у текстах; герменевтичний метод – інтерпретація текстів для виявлення прихованих смислів, символів, архетипів та релігійно-міфологічних мотивів; фольклорно-етнографічний метод – осмислення фольклорних елементів у текстах (образи, міфи, обряди) для розуміння їхнього значення та функцій.

Ключові слова: містична проза, містика, архетип, символ, міфологічний світогляд, філософія буття, людська природа.

The article is devoted to the study of the main features of the poetics of Ukrainian mystical prose. This allows us not only to understand the artistic techniques of Ukrainian authors of mystical fiction, but also to more deeply reveal the cultural-historical, philosophical, and psychological aspects of the works. A detailed analysis of this problem will help to fill the gaps in literary science regarding the specifics of Ukrainian mystical prose. That is why the problem of researching the peculiarities of the poetics of Ukrainian mystical prose still remains relevant for modern Ukrainian literary studies. The main goal of the research is to outline the characteristic genre and stylistic features of Ukrainian mystical fiction, to determine the artistic techniques, specifics, and functions of mystical elements. The realization of the set goal involves the solution of the following tasks: to define the main theoretical concepts – mysticism, symbolism, archetypes; to outline the historical origins and traditions of the development of mystical prose in Ukrainian literature; to research the poetic devices used in the texts (symbols, metaphors, allegories, folkloric motifs, etc.); to understand the archetypes and symbols that are key to Ukrainian mystical prose; to find out how the archetypes and symbols reflect the cultural and spiritual values of the Ukrainian people. In the process of fulfilling the tasks set, the following scientific research methods were used: theoretical method – analysis and understanding of scientific works devoted to the topic of mysticism in fiction, with the aim of

systematizing and generalizing knowledge; cultural-historical method – outlining the historical and cultural context of writing mystical prose; psychoanalytic method – the application of psychological concepts to analyze symbolism, archetypes, and mystical motifs in texts; hermeneutic method – interpretation of texts to reveal hidden meanings, symbols, archetypes and religious and mythological motifs; folklore-ethnographic method – analysis of folklore elements in texts (images, myths, rituals) to understand their semantic meaning and functions.

Key words: mystical prose, mysticism, archetype, symbol, mythological worldview, philosophy of being, human nature.

Постановка проблеми. Українська містична проза має багату традицію, яка сягає корінням у фольклор та слов'янський містицизм. У сучасному контексті літературознавства спостерігається відродження інтересу до містичних мотивів у літературі. Дослідження поетики української містичної прози дозволяє не лише зрозуміти художні прийоми авторів, але й розкрити культурно-історичні, філософські та психологічні аспекти творів. Детальний аналіз цього питання допоможе заповнити прогалини у літературознавчій науці щодо специфіки містики в українській прозі. Тому проблема дослідження поетики української містичної прози досі залишається актуальною для сучасного українського літературознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні українське літературознавство розпочало активно досліджувати особливості використання містики в прозі, здебільшого у сучасній українській літературі. Так, у статті О. Юрчук та О. Чаплінської «Поетика містичного в художній літературі: теоретичний аспект» [1] проаналізовано, як містичні елементи створюють унікальні смислові структури та впливають на художнє сприйняття. У статті виокремлено основні риси містичного, його жанрові прояви та способи реалізації в текстах. Історію становлення та жанрову систему української літератури жахів досліджено у роботі А. Трофименко «Гене́за жанру горор в українській літературі» [2]. Авторка описує поєднання містики, таємничості та міфологічної образності в українській прозі. О. Вещикова висвітлює еволюцію уявлень про літературну містику протягом XIX–XX століть, наголошуючи на зміні акцентів у трактуванні цього феномену. Одним із ключових аспектів роботи «Категорія містичного: науковий дискурс і репрезентація в сучасній прозі» [3] є аналіз містикознавчого термінологічного апарату, що дозволяє дослідити особливості дефініцій містичного в літературі та запропонувати нове, авторське розуміння цього поняття. Серед досліджень поетики містичної прози варто виокремити також і працю Ю. Кравченко «Жанрово-стильова парадигма сучасного українського містичного оповідання XXI століття» [4]. Дослідження літературознавців демонструють, що містичні образи в українській літературі є не лише відображенням багатой народної міфології, але й ключовими у розкритті духовних і культурних аспектів. Вони зберігають зв'язок із традиціями, водночас інтегруючись у сучасні літературні контексти. Це дозволяє авторським текстам розширювати горизонт художнього мислення.

Мета дослідження – розкрити особливості поетики української містичної прози XIX–XX століття, визначити її жанрову специфіку, художні прийоми та функції містичних елементів у творах І. Франка «Терен у нозі», Б. Лепкого «Старий двір» та «Гостина», С. Васильченка «В хуртовину», В. Короліва-Старого «Вовкулака Хреб», С. Ольшенка-Вільхи «Фіолетова тінь» та «Рудий кіт», М.-А. Голод «Як Михайло з духами розмовляв». Основний вектор дослідження спрямований на висвітлення характерних аспектів поетики української містичної прози, відкриття нових перспектив для її аналізу та інтеграції в літературознавчий дискурс.

Виклад основного матеріалу. Проблема пізнання таємничого, невідомого і містичного завжди привертала увагу людства. О. Горбонос зауважує: «Розуміння містичності прийшло з часів поширення древніх містерій, які зосереджували окультні знання і практики, об'єднували в синкретичній формі різноманітність сакральних дій: магічних, релігійних, духовно-енергетичних» [5, с. 8]. Містика безпосередньо пов'язана з властивостями сприйняття явищ у людській свідомості. Під «містичним» розуміється глобальна трансформація свідомості. В. Лімонченко зазначає, що «пи́льна, твереза і неспяча свідомість не може не помітити у всій повноті

людського досвіду щось таке, що виходить за межі того, що розуміється засобами здорового глузду» [6, с. 192].

Найбільшим розквітом містичного контексту в українській літературі стає період романтизму, якому властиві екзотичні фольклорні мотиви. Як стверджує А. Трофименко, «звернення до фольклору здійснювалось за допомогою містичних образів» [2, с. 73]. Проте й ранній український модернізм та постмодернізм також тісно взаємодіють з народними містичними уявленнями та віруваннями й відтворюють своєрідність світобачення та життєвої філософії українців.

Так, у новелі І. Франка «Терен у нозі» ключовим містичним кодом є примара хлопця, який, за словами центрального героя Миколи Кучеранюка, на його очах втопився під час сплаву по Черемошу, але якого ніхто з Миколиного товариства не бачив і не пам'ятав. Варто виокремити значення цього містичного явища: «Примара (привид, фантом, дух) – образ з градаціями достовірності, «фізичне» відображення духовної сутності» [7, с. 84]. Микола, хоч і розуміє, що безпосередньо не винен у смерті хлопця, не може звільнитися від глибокого почуття провини. Я. Мельник зауважує, що «загадкова смерть чужої дитини в бистрині Черемоша стала для Франкового героя причиною тяжких переживань, його «гріхом і мукою». Водночас – джерелом порятунку для цієї надмірно гордої, опанованої злобою й лихими пристрастями душі» [8]. Дух померлого стає уособленням сумління героя, що змінило його розгульне життя на екзистенційні переживання. Постійне відчуття тривоги переслідує Миколу: «Відтоді хлопець снівся йому час від часу» [9, с. 8]. Привид стає важливим каталізатором змін у характері героя, схиляючи його до частих сповідей перед священиком. Однак, навіть сповідь не може заспокоїти Миколу. Цей конфлікт між прагненням спокою і неможливістю його знайти є основою психологічного розвитку героя. Терен у нозі – болісний досвід дитинства Миколиного товариша Юри. Терен, що забився в ногу, врятував його життя під час повені. Подібним «терном» для Миколи став привид хлопця: «Бог не хотів тобі дати загинути <...> сумління вичарувало ту примару, щоб дати спасенного штурханця» [9, с. 16]. Посередництвом містичності у новелі автор передає силу каяття, що дозволяє героєві звільнитися від тяжкої провини та знайти внутрішній мир перед смертю.

Б. Лепкий в оповіданні «Старий двір» також майстерно використовує містичні елементи, щоб створити атмосферу таємничості й загадковості. Для цього письменник використовує концепт дому з паранормальними явищами. Маєток був домом давньої родини воеводи. «Поняття ДІМ, – зауважує І. Давиденко, – сходить до біблійних та міфологічних уявлень. З прадавніх часів ДІМ мислиться як центр світу і персоніфікується у вигляді духів предків. ДІМ – місткий космічний символ, зменшена модель всесвіту» [10, с. 144]. Одним з головних мотивів, що акцентуються у творі Б. Лепкого, є мотив часу та його руйнівного впливу. Маєток – символ минулого: «Двір майже пустий. Слуга Ксаверій, який обслуговує гостя, розповідає історії про старих господарів і не приховує смутку за тим, як теперішнє знищує пам'ять про колишню велич: "Тепер головна річ – столиця і заграниця, а про рідне гніздо ніхто не дбає"» [9, с. 43]. Двір майже порожній – це місце, де природа й історія поступово перемагають людське прагнення до багатства і влади, перетворюючи розкішний будинок на примарну руїну. Значну роль у створенні містичного настрою відіграє дзвінок, який використовується як засіб розкриття трагічної історії: «Цей дзвінок... був сильніший від хлопського черепа» [9, с. 49]. Б. Лепкий створює образи предметів, що зберігають пам'ять про жажливі дії мешканців маєтку. Завершальним акцентом у творі є сцена, де Ксаверій розповідає гостю про примару наймолодшої доньки воеводи, покоївка якої колись наклала на себе руки, змушена панночкою працювати до знемоги. Тепер дух панночки спокутує провину й щонаочі чистить паркет цього маєтку: «Підпне шовкову сукню, на білій сап'янці надіне щітки та чистить, чистить, поки не запіють кури. І не всміхається тоді, так як на портреті. Прижмурить очі, закусить, губи і чистить» [9, с. 51]. За допомогою згубного впливу часу і спогадів про трагічні долі людей, автор показує,

як нерозкаяні гріхи і помилки минулого продовжують тяжіти над цим місцем, перетворюючи його на оселю примар.

У новелі Б. Лепкого «Гостина» автор майстерно втілює мотив потойбіччя та містичності через поєднання психологічних деталей, тривожних образів і натяків на незбагненні події. Присутність містичного сприймається через неясні прояви, які переживає головний герой у домі свого товариша-священника, що вказує на зв'язок із потойбічним світом. Священик виражає неспокій і тривогу, особливо коли починає зауважувати невідомі звуки та рухи. Він блідне, відгукується на ледве помітні шуми та навіть залишає свого гостя, щоб перевірити джерело звуків: «Не гнівайся. Але бачиш, є речі, які не снилися філософам. Вона була у мене. Звідтам, – тут показав на цвинтар. Приходить часом і грає» [9, с. 63]. Це занепокоєння вказує на його глибокий внутрішній зв'язок із потойбіччям та ймовірним взаємозв'язком від нього. У творі виокремлено образи: *образ вікна та відчинених дверей* – автор символічно використовує вікно як кордон між внутрішнім і зовнішнім світами, живими та мертвими, відчинивши його, герой ніби відкриває доступ до таємничого; *образи ночі та осіннього дощу* – нічні шуми, шелест листя та звуки подібні до тихих зітхань, це підсилюється осіннім дощем, який «вколисує» героя до сну, немов змушує прийняти невидиму присутність.

Містика у творчості Б. Лепкого глибоко пов'язана з темами потойбіччя, пам'яті та незримих зв'язків між життям і смертю. Автор розкриває мотив потойбіччя і загадковості через символи, незвичний часопростір і атмосферу «застиглого часу». Він передає присутність містичного, яке охоплює героя і змушує його осмислювати важливість життя та пам'яті. У оповіданнях «Старий двір» та «Гостина» Б. Лепкий створює особливий простір, де межа між реальним і надприродним розмивається. Завдяки символам, тривожним образам і специфічному часопростору, автор передає думку про невидиму, але постійно присутню силу потойбічного, яка впливає на життя людини. Отож містика у творчості Б. Лепкого виражає глибоку філософську ідею про життя і смерть як взаємопов'язані сили, що мають вплив одна на одну. Б. Лепкий показує, що потойбіччя – це не просто світ привидів, а невіддільна частина реальності, яка зберігає пам'ять про минулі гріхи та нагадує про важливість чесного життя.

Тема потойбіччя та спілкування з духами в українській літературі є складною та багатогранною. Новела М.-А. Голод «Як Михайло з духами розмовляв» демонструє цю тему з особливою виразністю. Через історію Михайла Туркевича, який з дитинства виявляє надзвичайні здібності, авторка розкриває символічну глибину потойбічних явищ. Здатність ясновидіння в героя виявляється у передчуттях майбутніх подій: «Михайло <...> одного дня несподівано приїхав додому та довго умовляв батька, щоб уважав на себе... не простудився» [11]. За кілька тижнів його батько, о. Микола, помирає від застуди, що стає підтвердженням дару передбачення Михайла. Подібні пророцтва у творах вказують на нерозривність долі людини та її життя, слугують символом зв'язку між минулим, теперішнім і майбутнім. Розмови Михайла з померлими родичами та знайомими стають для нього своєрідною місією – він виконує їхні прохання, які залишились невиконаними при житті, допомагаючи душам знайти спокій. Михайло стає посередником між двома світами, повертаючи гармонію між живими та померлими людьми. На думку Н. Понікаровської, «ставлення до смерті та померлих, розділення їх на чистих (предків) та нечистих (зложних) покійників демонструють світоглядні установки, що амбівалентно впливають на життя певної соціокультурної спільноти в цілому» [12, с. 36]. У новелі М.-А. Голод цей мотив розкривається через присутність духів як повсякденної реальності, яка допомагає Михайлу зрозуміти суть життя. Сцена появи привида ксьондза, котрий з'являється до Михайла з проханням упорядкувати залишені ним документи символічно нагадує, що потойбічне – це не лише особисті, а й суспільні зв'язки, і їх важливо підтримувати в гармонії, навіть коли життя людини обірвалося. Новела М.-А. Голод – це роздуми про життя, смерть і зв'язок між поколіннями. Уособлення потойбічного в образах духів і видінь стає своєрідним дзеркалом, яке відображає внутрішній світ персонажів, їхні сумніви,

тривоги, і навіть почуття провини. Потойбічне не відокремлене від повсякденного – воно присутнє поруч, впливаючи на вибір і дії живих.

У творі С. Ольшенка-Вільхи «Фіолетова тінь» тема містики та образу примар допомагає розкрити екзистенційні питання про смерть, любов і сприйняття реальності. Автор використовує символіку, атмосферу невизначеності та алегоричні образи, щоб створити світ, де реальність і надприродне переплітаються. Фіолетова тінь постає алегорією смерті, яка переслідує Мрі та Марка. Її поява супроводжується моторошною атмосферою, що підсилює відчуття фатальності: «У вікні стояла велетенська фіолетова тінь. Затрималась хвилинку на шибках, пізніше пройшла крізь них і впала на кімнату» [13, с. 240]. Цей опис створює враження, що смерть є невидимим, але постійним супутником людини. У сцені, де Мрі описує свою «гостю», містика набуває більш персоніфікованого характеру: «Прийшла до мене й кивала пальцем – кликала мене... Отака старенька бабуса у фіолетовій сукні... Принесла зі собою запах далеких морів і країн» [13, с. 238]. Цей образ уособлює смерть в культурній традиції, де старенька жінка часто асоціюється з переходом на той світ. Важливо, що Мрі сприймає цю зустріч не з острахом, а як певну неминучість. Примари у творі символізують не лише надприродні явища, але й внутрішні переживання героїв. Після смерті Мрі, Марко бачить її образ у повсякденному житті, що свідчить про неприйняття втрати коханої йому людини. Портретовий образ Мрі, на який дивиться Марко, також не позбавлений містичного підтексту: «Тепер побачив у ньому те, чого шукав раніше – очі. Так, це були сині, глибоко-розумні очі Мрі. Дивились йому просто в душу і смутно всміхались» [13, с. 239]. Ця деталь підкреслює, що навіть після фізичної смерті Мрі її духовна присутність залишилася для Марка реальною.

Містичні сили у творах також відіграють роль каталізаторів, які провокують розвиток сюжету, впливають на життя персонажів, як це сталося у сюжеті оповідання С. Ольшенка-Вільхи «Рудий кіт». Рудий кіт у цьому творі є символічною істотою, яка виконує роль провісника нещастя і смерті. Кіт з'являється у найкритичніші моменти, коли Сидір потопав або при фатальній аварії машини, що підкреслює його зв'язок із лихом. Рудий кіт у творі має зловісний вигляд, що робить його більше схожим на демона чи духа, ніж на звичайну тварину: «Рудий кіт засміявся... Кіт... Розумієш... Так, як злобна людина <...> Стояв спокійнісінько за мною і сміявся... аж білі зуби вишкірив...» [13, с. 244]. Такий моторошний образ kota дозволяє читачеві сприймати його як істоту, що знаходиться поза межами нормального світу, між світом живих і потойбіччям.

Поширене в українській містичній прозі й використання образів міфічних істот, що набувають своєрідної смислової інтерпретації і трансформації відповідно до авторського задуму. Зокрема, образ містичної істоти представлений в оповіданні С. Васильченка «В хуртовину». Автор у характерному для нього гумористичному стилі вимальовує образ чортика: «Молоденький чортик, що його випустили святами пожирувати, з радістю брякнувся прямо в кучугуру снігу, зарився в його головою, а ногами став таке виробляти, що зразу знялася курява, за якою не видно стало світу» [13, с. 28]. Нечиста сила як уособлення бурхливої природної стихії бешкетує та бавиться з людьми – сільським старшиною Василем Мироновичем та писарем Антоном Агафоновичем, які охоче втягуються у його витівки та піддаються на чортячі підступи. Саме в цей момент на тлі традиційного народного сміховинного колориту проступають їдкі іронічні нотки: старшина та писар сваряться й безтямно гамселять один одного, виявляючи цілком людські «чортячі» риси – злостивість, нахабство, в'їдливість, гнівливість.

Натомість, В. Королів-Старий в оповіданні «Вовкулака Хреб» надає міфічній істоті глибокого й поважного сенсу, що розширює семантику міфічного архетипу перевертня – традиційного образу, «який відображає істоту, належну до двох світів, природного та надприродного, одночасно. Двоїста природа перевертня розумілася як дворушництво (наявність двох душ)» [14, с. 295]. Вовкулака Хреб, син престарої Смерті, у творі В. Короліва-Старого постає як хранитель цвинтарного спокою: «Кожної ночі виходив він зі своєї хатинки, що була під хрес-

том найстарішої могили козака-запорожця Заграйдуди, тихим кроком обходив усі могили» [13, с. 270], – та як оберіг історичної пам'яті народу: «Знав майже всі наші видатніші цвинтарі; знав, де поховано того чи іншого нашого славного небіжчика, бував на знаменитих бойовищах, де колись річками лилася кров козацька, й багато доброго зробив він для чесних кісток шляхетних мерців – запорожців» [13, с. 269]. Древній Вовкулака гуртує навколо себе усіх істот у тій місцині: Лісовика, Водяника, мавок, русалок, хух, упирів, що шанують його за мудрість і дослухаються до його розповідей. А от самі люди, що характерно для творів В. Короліва-Старого, значно поступаються «нечистій силі» своїми чеснотами, виявляючи властиві людям зажерливість, жадібність, байдужість, лицемірство й цинізм. Містичний образ старого Вовкулаки постає у творі потужним засобом для осмислення як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів двоїстої людської душі.

Висновки. Українська містична проза є унікальним культурним явищем, яке має глибоке історичне та соціальне підґрунтя. Її розвиток став можливим завдяки впливу фольклорних традицій, релігійних уявлень і міфічної символіки, що закладені у свідомості українського суспільства. Українська культура має міцний зв'язок із природою, надприродним і духовним світом. Це зумовило створення колоритних художніх образів і напружених сюжетів. Містичні елементи, які формувалися століттями, стали універсальними інструментами для осмислення складних духовних і моральних конфліктів, що непокоїли суспільство в різні історичні епохи. Однією з характерних особливостей української містичної прози є інтеграція фольклорних та міфічних мотивів у літературний контекст. Образи упирів, вовкулак, примар не лише допомагають створити атмосферу загадковості та емоційної напруги, але й виконують важливі сюжетні та символічні функції. У поетиці української літератури ці образи синтезують язичницькі, християнські та народні уявлення про світ, збагачуючи тексти багатозначною символікою. Містична проза водночас постає як засіб художньої алюзії, філософського осмислення буття та складної людської природи. Містичність стає засобом інтеграції традиції у сучасний культурний контекст, зберігаючи свою актуальність і значущість для читача. Отже, містична проза в українській літературі є надзвичайно багатограним явищем, яке поєднує естетичну складність, філософську глибину та культурну значущість. Її вивчення відкриває нові перспективи для розуміння як національної літературної традиції, так і універсальних культурних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Юрчук О.О., Чаплінська О.В. Поетика містичного в художній літературі: теоретичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2024. № 103. С. 42–52.
2. Трофименко А.В. Генеза жанру горор в українській літературі: дис. на здобуття наук. ступ. докт. філос. спец. 035 Філологія». Київ, 2023. 259 с.
3. Вещикова О.С. Категорія містичного: науковий дискурс і репрезентація в сучасній прозі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017. Вип. 76. С. 129–133.
4. Кравченко Ю. Жанрово-стильова парадигма сучасного українського містичного оповідання ХХІ століття. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2023. № 1. С. 27–38.
5. Горбонос О.В., Карюхіна А.І. Містичний світ як складова простору художньої літератури: історико-культурологічний аспект. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки*. 2015. № 1. С. 6–10.
6. Лімонченко В.В. Гностичний характер революційної свідомості як свідчення дехристиянізації сучасного світу. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2015. Вип. 7. С. 189–193.
7. Лесняк-Пушонкова В.І. Феномен примарного як явище сучасної візуальної культури. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологія*. 2018. № 1. С. 79–87.
8. Мельник Я.І. Тайнопис гуцульських образків Івана Франка: аналіз містичних мотивів у творчості письменника. *Франко: Наживо / Franko: Live*. 30.11.2017. URL: <http://surl.li/cfresv> (дата звернення: 03.01.2025).

9. Антологія української містичної прози / упорядкув. і передм. Ю.П. Винничука. Харків : Фоліо, 2018. 473 с.
10. Давиденко І.В. Когнітивний аспект концепту ДІМ – HOUSE / HOME в англійській мові: особливості перекладу в межах різних доменів. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2016. Вип. 84. С. 143–150.
11. Потойбічне. Антологія української готичної прози / уклад Юрій Винничук. *TextBook*. 2005. URL: <https://textbook.com.ua/literatura/1541357034> (дата звернення 03.01.25).
12. Понікаровська Н.А. Відображення танатологічної міфології в українських народних казках. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Мистецтвознавство*. 2013. Вип. 16. № 1. С. 35–40.
13. Фіолетова тінь. Добірка української містичної прози / упоряд. Анастасія Бідонько; передм. Галина Пагутяк. Київ: ВГ «Ще одну сторінку», 2024. 288 с.
14. Філоненко С.О. Вовкулаки починають і програють: мотив перевертня в сучасній українській белетристиці. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Філологічні науки*. 2014. Вип. 4. С. 295–301.